

ПОСОХОВА Я. С. ЕМПИРИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ПРАВОСОЗНАНИЯ БУДУЩИХ РАБОТНИКОВ ПОЛИЦИИ

Исследовано правосознание будущих офицеров патрульной полиции Украины. Исследование проведено среди слушателей курсов первичной профессиональной подготовки работников патрульной службы. Установлено, что у более чем половины испытуемых правосознание в основном сформировано, полной сформированностью правосознания характеризуется незначительный процент слушателей. Полученные данные будут способствовать более точному прогнозу успешности профессиональной деятельности будущего сотрудника патрульной полиции.

Ключевые слова: *патрульная полиция, первичная профессиональная подготовка, правоохранительные органы, правосознание.*

POSOKHOVA Y. S. EMPIRICAL STUDY OF LEGAL CONSCIOUSNESS OF FUTURE POLICE OFFICERS

The article deals with the psychological aspects of the study of legal consciousness in the future police officers on example of patrol police of Ukraine. It is shown that the study of the problem is a needful and urgent need, because the legal consciousness is an essential factor in strengthening the rule of law, improving the efficiency and quality of law enforcement. The study was conducted among students of primary vocational training courses of employees of patrol service. It was found that legal consciousness of more than half of the subjects has mainly formed, that is, in training or in any other activity the future police officers tend to fulfill the rules and not break them, to follow the instructions, are fairly reliable in professional sphere, are correct in professional communication and interaction. An insignificant percentage of students is characterized by the forming of legal consciousness in full. They are characterized by absolute reliability in professional relations, the detailed implementation of rules, regulations and contractual obligations, even contrary to their own beliefs and understanding of the situation.

The police officers with completely formed legal consciousness are able to aware of social relativism of moral standards, recognize the equal and non-discriminatory handling with people, a positively perceive of the existence of different systems in life's values, they are able to properly interact with a wide range of people, regardless of ethnic, religious, ethnic and other affiliation. Defectively formed legal consciousness is characterized by more than one-third of the sample and realizes itself primarily in the private sphere, whereas in the business and social-civil spheres proves insufficient. The system of appropriate training and legal education can provide the necessary formative and corrective influence, which is necessary at the stage of pre-professional socialization.

The data will contribute to the efficient evaluation of the degree of readiness of the candidate to accept or violate social and legal norms, and more accurately predict the success of professional work of the future officer patrol police, based on the fact that the legal consciousness of the police ensure effective implementation of professional activity and prevention on the professional deformation.

Keywords: *law enforcement, legal consciousness, patrol police, primary vocational training.*

УДК 159.9:343.911

В. М. ФІЛОНЕНКО,

кандидат психологічних наук

ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТІСНОЇ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ЗЛОЧИНЦІВ-РЕЦИДИВІСТІВ

Представлено результати дослідження особистісної саморегуляції злочинців-рецидивістів корисливого та насильницького типів. Указано, що профіль саморегуляції насильницьких злочинців є акцентуованим і характеризується дисбалансом процесів планування, програмування дій у порівнянні з моделюванням та оцінюванням результатів. У групі корисливих злочинців дисбаланс між показниками планування та моделювання компенсується середніми показниками гнучкості й оцінювання результатів при неакцентуованому профілі із середнім рівнем загальної регуляції, що забезпечує можливість адаптації суб'єкта. У насильницьких злочинців особистий досвід більше впливає на інтернальність, вони більш схильні вважати себе відповідальними як за позитивний, так і за негативний розвиток міжособистісних стосунків. Насильницькі злочинці характеризуються тенденцією до самозвинувачення, а в групі корисливих злочинців виявлено зворотню тенденцію, яка відбиває більшу схильність знаходити виправдання власним вчинкам, «шукати винних ззовні».

Ключові слова: корисливі злочинці, локус контролю, насильницькі злочинці, саморегуляція, злочинці-рецидивісти.

Filonenko, V.M. (2016), "Features of personal self-regulation of repeated criminals" ["Osoblyvosti osobystisnoi samorehuliatcii zlochyntsyv-retsdyvistiv"], *Pravo i Bezpeka*, No. 2, pp. 140–145.

Постановка проблеми. Поняття саморегуляції у психології відображає різні аспекти забезпечення самоорганізації різних видів психічної активності людини. Суб'єктом життєдіяльності виступає будь-яка особистість, якісною характеристикою якої є здатність контролювати свою активність, що дає можливість керувати своїми психічними процесами і станами, своєю життєдіяльністю. Тим самим, як зазначає Е. А. Грибенникова, особистість виявляє здатність до самоорганізації, саморегуляції, саморуку, тобто до само детермінації, та проявляє себе в житті та взаємодії з оточенням та обставинами [1]. Таким чином, вивчення специфіки саморегуляції особистості в контексті організації життєдіяльності та поведінки, зокрема поведінки асоціальної, слід вважати доцільним та актуальним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Саморегуляція особистості розглядалася дослідниками в різних аспектах, зокрема: як мотивована система постановки, оцінки та корекції цілей особистості, вироблення стратегій їх досягнення (Д. Райтер); як можливість мобілізації активності (В. І. Селіванов); як спосіб організації та самодетермінації життєвого часу (В. І. Моросанова, О. П. Корнілов); як системна властивість особистості (О. К. Тихомирова, Ф. Є. Василюк, С. Д. Максименко). Суб'єктний підхід до розуміння саморегуляції акцентує увагу на можливості особистості осмислено та усвідомлено керувати власною активністю, ставити та реалізовувати свої цілі. При цьому суб'єктність особистості визначається: мірою її внеску у вирішення значущих для неї життєвих ситуацій у загальному контексті життєвих обставин (Р. Р. Ахмеров); засобом самоорганізації всіх психічних явищ особистості залежно від її цілей та домагань (О. О. Сергієнко); регулятивними інтегральними утвореннями особистості високого рівня, здатністю до рефлексії (О. О. Конопкін); особистісною та соціальною відповідальністю, що ґрунтується на усвідомленні суб'єктом можливих наслідків своєї поведінки та готовності до її прояву (В. В. Знаков, Л. І. Дементій) (цит. за [2]).

К. О. Абульханова-Славська зазначає, що «здатність організації власної активності – її мобілізації, направлення, узгодження з об'єктивними вимогами та активністю інших людей – найважливіша характеристика особистості як

суб'єкта діяльності й водночас відмінна риса особистісного рівня регуляції діяльності» [3, с. 93]. Згідно з думкою В. І. Моросанової, під саморегуляцією слід розуміти «інтегративні психічні явища, процеси і стани», що забезпечують «самоорганізацію різних видів психічної активності» людини, «цілісність індивідуальності та становлення буття людини» [4, с. 8].

Як зазначає Л. П. Гримак, особистісні рівні регуляції життєдіяльності мобілізуються в тих випадках, коли потрібно переробляти не обставини, не життя, а саме себе, свої особистісні цінності та психологічні установки [5, с. 205].

Н. О. Ратінова наголошує, що зниження здатності до довільної саморегуляції в разі вчинення конкретного суспільно-небезпечного діяння може бути наслідком як одного з факторів, так і результатом поєднання деяких з них або всієї сукупності; воно може проявлятися як у широкому діапазоні поведінкових реакцій, так і в окремих виняткових випадках [6].

Г. Ф. Садрісламов зазначає, що «схильність до злочину, ступінь вираженості конкретного кримінального досвіду в того чи іншого індивіда повинні визначатися динамічними й змістовими характеристиками цілісного процесу регуляції діяльності...» [7, с. 205].

Мета дослідження полягає у вивченні особливостей саморегуляції злочинців-рецидивістів. Виходячи з того, що саморегуляція має значний вплив на організацію життєдіяльності та поведінки суб'єкта, це визначає актуальність її вивчення в контексті кримінальної поведінки.

Дослідження особистісної саморегуляції злочинців-рецидивістів корисливого та насильницького типів було проведено за опитувальниками «Стиль саморегуляції поведінки» (В. І. Моросанова) [6] та «Локус контролю» (О. Г. Ксенофонтова) [8].

Виклад основного матеріалу. Під час дослідження було виявлено, що профіль саморегуляції в групі насильницьких злочинців характеризується більш високим розвитком процесів планування цілей і програмування дій у порівнянні з моделюванням значущих умов досягнення мети й оцінюванням результатів дій. Виходячи з принципів інтерпретації індивідуальнотипових особливостей саморегуляції, запропонованих В. І. Моросановою, такий профіль є акцентуїтованим. Для таких досліджуваних

характерним є прагнення до планування, відбору способів і черговості дій, але через слабкість моделювання більшого значення надається деталям і дрібницям, водночас випускається головне. Володарі такого профілю схильні фокусуватися на своїх помилках, для них характерна висока чутливість до невдач, нестійкість самоконтролю. Осіб з таким профілем регуляції відрізняє емоційна нестійкість, тривалі переживання неуспіхів, невдач, що обумовлює недостатність самоконтролю у важких життєвих обставинах, труднощі в адаптації до нових ситуацій. Мінливість настрою та непередбачуваність поведінки призводять з часом до імпульсивної поведінки; незначний привід може викликати зміну настрою. Іноді спостерігається прагнення до самоствердження, до наступальної активності. Виходячи з даних, отриманих Т. М. Банщиковою, сформованість системи усвідомленої саморегуляції надає можливість регуляції деструктивних агресивних проявів і є ресурсом управління агресією [9]. Таким чином, специфіка індивідуально-стильової саморегуляції злочинців-рецидивістів насильницького типу стає одним із психологічних чинників відповідної кримінальної поведінки досліджуваних.

Що стосується індивідуально-типових особливостей саморегуляції корисливих злочинців, то дисбаланс між показниками планування та моделювання компенсується середніми показниками гнучкості й оцінювання результатів при в цілому згладженому профілі із середнім рівнем загальної регуляції. З точки зору В. І. Моросанової, такий профіль не є акцентуїтованим і забезпечує можливість адаптації суб'єкта.

На вираженість параметрів і компонентів саморегуляції, зазначає К. В. Злоказов, також впливає локус контролю, обумовлюючи її результативність. Екстернальний локус контролю сприяє низькому рівню домагань і відсутності особистісно значущої мотивації в саморегуляції, спонтанності, безконтрольності, низькій результативності. Інтернальний локус контролю сприяє цілеспрямованості, підвищенню контролю за регуляторною діяльністю, впливає на досягнення результату саморегуляції [10, с. 83].

Як показують дослідження К. Муздибаєва, існує позитивна кореляція між інтернальністю та визначенням сенсу життя: чим сильніше суб'єкт вірить, що все в житті залежить від його власних зусиль і здібностей, тим частіше він знаходить у житті сенс і бачить його мету [11, с. 121]. Екстерналів же, як підкреслює А. О. Реан, відрізняють підвищена тривожність, стурбованість, менша терпимість до інших і підвищена

агресивність, конформність, менша популярність. Є дані про сильнішу схильність екстерналів до омани та скоєння аморальних вчинків [12, с. 95].

Однак дослідження, що стосуються зв'язку локусу контролю (рівня суб'єктивного контролю), особливо з урахуванням внутрішньої структури цього феномена) з делінквентністю дорослих у реальній поведінці, представлені в основному зарубіжними вченими.

Ф. Дж. Порпоріно (F. J. Porporino), Э. Замбл (E. Zamble) розглядають локус контролю як головний конструкт, який визначає поведінку засудженого. Вони виявили позитивний зв'язок між локусом контролю та копінг-стратегіями. Засуджені з інтернальним локусом контролю демонстрували більш ефективні копінги в порівнянні із засудженими-екстерналами [13].

Х. Левенсон (H. Levenson) виявила, що сприйняття локалізації контролю з боку значущих інших залежить від тривалості тюремного ув'язнення [14, р. 32]. Ф. А. Кортоні (F. A. Cortoni), Дж. А. Луман (J. A. Looman) та І. А. Андерсон (I. A. Anderson) виявили підвищення екстернальної локалізації контролю у злочинців [15, р. 417].

П. Безев (P. Bezev) зі співавторами (2009), Дж. Гаум (G. Gaum) зі співавторами (2006), Дж. Клевенс (J. Klevens) зі співавторами (2001) на підставі своїх досліджень вважають зміст локусу контролю предиктором рецидиву.

Деякими зарубіжними дослідниками також було виявлено, що рівень і структура локусу контролю є предиктором успішності корекційної роботи зі злочинцями щодо рецидиву (А. Х. Берман (A. H. Berman), 2004; Л. А. Хьел (L. A. Hjelle), 1971; Е. Холдер (E. Holder), 1988; Б. Джонсон (B. Johnson), 1975; Х. М. Лефкур (H. M. Lefcourt), 1992; Д. Н. Пью (D. N. Pugh), 1993; Дж. С. Уормит (J. S. Wormith), 2002).

О. А. Коломійцев виявив, що студенти з інтернальним локусом контролю віддають перевагу чинникам внутрішньої спрямованості, які є похідними моральних принципів поведінки. У студентів з екстернальним локусом контролю спостерігається невідповідність моральної та ціннісної детермінації поведінки. Вони значно лабільніші та пристосовують свою поведінку до умов соціальної дійсності, виходячи з дій та думок оточення. Тому їхнє ставлення до власної правової поведінки не має індивідуальної виразності та значною мірою обумовлено зовнішніми чинниками впливу. Засуджені, які скоїли корисливі та корисливо-насильницькі злочини, в переважній більшості продукують екстернальність найбільш виразно, та саме їхнє

ставлення до соціальної дійсності надає підстави стверджувати, що студенти, в яких спостерігається екстернальний локус контролю у сфері досягнень, невдач та міжособистісних відносин і які мають певні труднощі у просоціальної адаптації, становлять певну групу ризику асоціальної та, можливо, антисоціальної спрямованості [16, с. 109].

Таким чином, зазначене доводить необхідність вивчення локусу контролю та його складових у злочинців. Дослідження проводилося за методикою «Локус контролю» О. Г. Ксенофонтової.

Результати дослідження локалізації контролю корисливих і насильницьких злочинців-рецидивістів подано в таблиці 1.

Таблиця 1

Показники локалізації контролю корисливих і насильницьких злочинців-рецидивістів

Шкали	Корисливі	Насильницькі	p
Інтернальність загальна	22,83 ± 1,65	19,83 ± 2,25	–
Інтернальність у судженнях про життя взагалі	13,57 ± 0,65	16,22 ± 1,51	–
Інтернальність в описі особистого досвіду	12,53 ± 0,54	14,3 ± 0,44	≤ 0,05
Інтернальність у засобах досягнень	5,69 ± 0,91	6,39 ± 1,66	–
Інтернальність у сфері невдач	5,44 ± 0,78	6,39 ± 1,3	–
Показник схильності до самозвинувачення	-0,24 ± 0,63	0,11 ± 0,77	–
Професійно-соціальний аспект інтернальності	5,14 ± 0,69	5,16 ± 0,94	–
Професійно-процесуальний аспект інтернальності	6,0 ± 0,46	6,37 ± 1,04	–
Інтернальність у професійній діяльності	11,14 ± 0,94	11,47 ± 1,85	–
Компетентність у сфері міжособистісних відносин	4,92 ± 1,04	6,05 ± 1,45	–
Відповідальність у сфері міжособистісних відносин	4,51 ± 0,61	6,55 ± 0,61	≤ 0,05
Інтернальність у міжособистісному спілкуванні	9,1 ± 1,47	12,61 ± 1,53	–
Інтернальність у сфері сімейних відносин	5,3 ± 0,68	6,5 ± 0,5	–
Інтернальність у сфері здоров'я	4,66 ± 0,87	5,61 ± 1,45	–
Заперечення активності	6,96 ± 0,59	8,33 ± 0,76	–
Готовність до діяльності, пов'язаної з подоланням труднощів	4,82 ± 0,9	6,05 ± 1,38	–
Готовність до самостійного планування вчинення діяльності та відповідальності за неї	5,69 ± 0,78	5,89 ± 0,51	–

Співвідношення показників за шкалами «інтернальність в описі особистого досвіду» та «інтернальність у судженнях про життя взагалі» (з урахуванням довірчих інтервалів) як у корисливих, так і у насильницьких злочинців не дозволяє визначити пріоритети стосовно внеску цих шкал у формування інтернальності досліджуваних. Водночас за шкалою «інтернальність в описі особистого досвіду» визначено вірогідне підвищення показника в групі насильницьких злочинців. Це свідчить, що особистий досвід сильніше впливає на інтернальність у насильницьких злочинців.

За шкалою «відповідальність у сфері міжособистісних стосунків» було визначено вірогідне підвищення показника в групі насильницьких злочинців. Таким чином, насильницькі злочинці більше схильні брати на себе відповідальність як за позитивні, так і за негативні варіанти міжособистісних відносин, що склалося.

Аналіз показників за складовими локалізації контролю з урахуванням довірчих інтервалів відповідно до нормативів тесту виявив, що

в обох групах показники за всіма складовими, крім субшкали «показник схильності до самозвинувачення», знаходяться в межах середнього рівня.

За О. Г. Ксенофонтовою, якщо за цією субшкалою показники знаходяться у межах 0–8, то їх відносять до високого рівня, у межах 0–(-8) – до низького. Це надає можливість відзначити тенденцію до самозвинувачення у насильницьких злочинців та зворотну тенденцію в групі злочинців корисливого типу.

Локус контролю – особистісна характеристика, яка відображає схильність індивіда приписувати відповідальність за події, що відбуваються в житті, і результати своєї діяльності зовнішнім силам (екстернальний локус контролю) або власним здібностям і зусиллям (інтернальний локус контролю). Виходячи з цього, отримані дані у нашому дослідженні свідчать, що насильницькі злочинці у порівнянні з корисливими мають вищий рівень відповідальності за власні вчинки. Корисливі ж більш схильні знаходити виправдання власним вчинкам, «шукати винних ззовні».

Таким чином, виявлена в нашому дослідженні дефіцитарність структури суб'єктивного контролю злочинців-рецидивістів знаходить своє підтвердження в зауваженні Т. В. Крюкової, яка зазначає, що локус контролю особистості виступає предиктором ефективних форм поведінки людини, зокрема долаючої поведінки як поведінки свідомого, спрямованого на активну взаємодію з ситуацією – зміну ситуації (яка піддається контролю) або пристосування до неї (якщо ситуація не піддається контролю) [17, с. 4].

Висновки. За результатами дослідження виявлено, що профіль саморегуляції насильницьких злочинців є акцентуованим і характеризується більш високим розвитком процесів планування цілей та програмування дій у порівнянні з моделюванням значущих умов досягнення мети й оцінюванням результатів дій. Цим досліджуваним притаманні емоційна нестійкість, тривалі переживання невдач, імпульсивність поведінки, прагнення до самоствердження, що обумовлює недостатність самоконтролю у важких життєвих обставинах, труднощі в адаптації до нових ситуацій. Виходячи з цього, одним із психологічних чинників кримінальної поведінки злочинців-рецидивістів насильниць-

кого типу слід вважати певну дефіцитарність індивідуально-стильової саморегуляції. У групі корисливих злочинців дисбаланс між показниками планування та моделювання компенсується середніми показниками гнучкості й оцінювання результатів при неакцентуованому профілі із середнім рівнем загальної регуляції, що забезпечує можливість адаптації суб'єкта.

У насильницьких злочинців особистий досвід більше впливає на інтернальність, вони вважають себе більш відповідальними як за позитивні, так і за негативні ситуації в міжособистісних стосунках. Насильницькі злочинці характеризуються тенденцією до самозвинувачення, а в групі корисливих злочинців виявлено зворотню тенденцію, яка відбиває більшу схильність знаходити виправдання власним вчинкам, «шукати винних ззовні».

Проведене дослідження не можна вважати вичерпним. Перспективними вбачаються подальше детальне вивчення специфіки особистісної саморегуляції злочинців-рецидивістів із залученням більш широкого спектра методик і створення на підґрунті отриманих результатів психокорекційних програм з метою ресоціалізації неодноразово засуджених в умовах пенітенціарної установи.

Список використаних джерел

1. Грибенникова Э. А. Саморегуляция личности в индивидуальном стиле жизнедеятельности : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05 [Электронный ресурс] / Грибенникова Элина Альбертовна. – М., 1995. – 154 с. – Режим доступа: <http://www.disscat.com/content/samoregulyatsiya-lichnosti-v-individualnom-stile-zhiznedeyatelnosti>.
2. Жданова И. В. Проблема саморегуляции в контексте девиантной поведінки особистості: психологічні аспекти [Электронный ресурс] / И. В. Жданова // Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія. – 2012. – Вип. 43, ч. II. – С. 101–106. – Режим доступа: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VKhnpu_psykhol_2012_43\(2\)_14.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VKhnpu_psykhol_2012_43(2)_14.pdf).
3. Абульханова-Славская К. А. Личностные механизмы регуляции деятельности / К. А. Абульханова-Славская // Проблемы психологии личности / АН СССР, Ин-т психологии ; отв. ред.: Е. В. Шорохова, О. И. Зотова. – М. : Наука, 1982. – С. 92–99.
4. Моросанова В. И. Саморегуляция и индивидуальность человека / В. И. Моросанова. – М. : Наука, 2010. – 519 с.
5. Гримак Л. П. Общение с собой / Л. П. Гримак. – М. : Изд-во полит. лит., 1991. – 320 с.
6. Ратинова Н. А. Саморегуляция поведения при совершении агрессивного-насильственного преступления : дис. ... канд. пед. наук : 19.00.06 [Электронный ресурс] / Ратинова Наталья Александровна. – М., 1998. – 229 с. – Режим доступа: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/123490.html>.
7. Садрисламов Г. Ф. Структурные и содержательные особенности преступной деятельности рецидивистов / Г. Ф. Садрисламов // Ученые записки Казанского университета. Серия Гуманитарные науки. – 2007. – Т. 149, кн. 6. – С. 205–209.
8. Ксенофонтова Е. Г. Исследование локализации контроля личности – новая версия методики «Уровень субъективного контроля» / Е. Г. Ксенофонтова // Психологический журнал. – 1999. – № 2. – С. 103–114.
9. Банщикова Т. Н. Осознанная саморегуляция – психологический ресурс управления агрессией / Т. Н. Банщикова // Фундаментальные исследования. – 2014. – № 9–10. – С. 2322–2326.
10. Злоказов К. В. Саморегуляция личности сотрудника ОВД / К. В. Злоказов. – Екатеринбург : Урал. юрид. ин-т МВД России, 2008. – 175 с.
11. Муздыбаев К. Психология ответственности / К. Муздыбаев ; под. ред. В. Е. Семенова. – Л. : Наука, 1983. – 240 с.
12. Реан А. А. Психология изучения личности / А. А. Реан. – СПб. : Изд-во Михайлова, 1999. – 288 с.
13. Porporino F. J. Coping with imprisonment / F. J. Porporino, E. Zamble // Canadian Journal of Criminology. – 1984. – No. 26. – Pp. 403–421.

14. Levenson H. Differentiating among internality, powerful others, and chance / H. Levenson // Research with the Locus of Control Construct. – 1981. – Vol. 1. – Pp. 16–63.
15. Cortoni F. A. Locus of control and coping in sexual offenders / F. A. Cortoni, J. A. Looman, I. A. Anderson // 18th annual research and treatment conference of association for the treatment of sexual abusers. – Orlando, FL, 1999. – Pp. 416–423.
16. Коломійцев О. А. Вивчення рівня суб'єктивного контролю в групах студентської молоді в контексті її відношення до власної правової поведінки / О. А. Коломійцев // Теоретичні і прикладні проблеми психології. – 2005. – № 1 (9). – С. 108–116.
17. Крюкова Т. Л. Методи изучения совладающего поведения: три копинг-шкалы / Т. Л. Крюкова. – Кострома : Авантитул, 2007. – 60 с.

Надійшла до редколегії 02.05.2016

ФИЛОНЕНКО В. Н. ОСОБЕННОСТИ ЛИЧНОСТНОЙ САМОРЕГУЛЯЦИИ ПРЕСТУПНИКОВ-РЕЦИДИВИСТОВ

Представлены результаты исследования личностной саморегуляции преступников-рецидивистов корыстного и насильственного типов. Указано, что профиль саморегуляции насильственных преступников является акцентуированным и характеризуется дисбалансом процессов планирования, программирования действий по сравнению с моделированием и оценкой результатов. В группе корыстных преступников дисбаланс между показателями планирования и моделирования компенсируется средними показателями гибкости и оценки результатов при неакцентуированном профиле со средним уровнем общей регуляции, что обеспечивает возможность адаптации субъекта. У насильственных преступников личный опыт больше влияет на интернальность, они более склонны считать себя ответственными как за положительное, так и за негативное развитие межличностных отношений. Насильственные преступники характеризуются тенденцией к самообвинению, тогда как в группе корыстных преступников обнаружена обратная тенденция, которая отражает большую склонность находить оправдание собственным поступкам, «искать виновных снаружи».

Ключевые слова: корыстные преступники, локус контроля, насильственные преступники, саморегуляция, преступники-рецидивисты.

FILONENKO V. M. FEATURES OF PERSONAL SELF-REGULATION OF REPEATED CRIMINALS

The author of the article presents the results of a study of personal self-regulation of repeated criminals of violent and lucrative types. Based on the fact that self-regulation has a significant impact on the organization and conduct of subject's life, it determines the relevance of its studying in the context of criminal behavior.

The empirical base of the research was Oleksiivska penal colony of the Department of the State Penitentiary Service of Ukraine in Kharkiv region (No. 25) of a medium security level for individuals, who previously served a sentence of imprisonment. The group of repeated criminals of lucrative type consisted of 148 people, the group of repeated criminals of violent type – 154 people. The author of the research used questionnaires of «The Style of Self-Behavior» (V. I. Morosanova) and «Locus of control» (E. G. Ksenofontova).

It has been revealed that self-regulation of violent criminals is accentuated and is characterized by a higher development of planning goals and programming of actions compared to modeling important conditions of achieving the goal and evaluation of actions' results. These suspected are inherent with emotional instability, prolonged feelings of failure, impulsive behavior, desire for self-affirmation, hence the lack of self-control in difficult circumstances, difficulties in adapting to new situations. Therefore, one of the psychological factors of criminal behavior of repeated criminals of a violent type should be considered a certain deficiency of individual and style self-regulation. Imbalance between the indicators of planning and performance modeling in the group of lucrative criminals is compensated by the average indicators of flexibility and performance evaluation at not accentuated profile with the average level of general regulation, which provides the possibility of subject's adaptation.

Personal experience of violent criminals influences stronger on internality, they find themselves more responsible for both positive and negative situations within interpersonal relations. Violent offenders are characterized by a tendency to self-blame and the opposite tendency is found out in the group of lucrative criminals, which reflects the greater tendency to find justification for their own actions, «find guilty party outside».

Keywords: lucrative criminals, locus of control, violent criminals, self-regulation, repeated criminals.